

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TW**

BÙI THỊ THU HẰNG

**VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP LÀM VIỆC THEO NHÓM
TRONG DẠY HỌC PHÂN MÔN THƯỜNG THỨC
MĨ THUẬT Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ
ĐÔNG SƠN - TAM ĐIỆP - NINH BÌNH**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÍ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC MĨ THUẬT
Khóa 3 (2016-2018)**

Hà Nội, 2019

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Phân môn Thường thức mỹ thuật (TTMT) là một phân môn trong môn học mỹ thuật nhằm trang bị, cung cấp kiến thức mang tính cơ sở về nghệ thuật tạo hình thông qua hệ thống các bài học có tính khái lược lịch sử mỹ thuật Việt Nam và thế giới. Qua đó góp phần hình thành ở học sinh khả năng cảm thụ cái đẹp trong nghệ thuật tạo hình được thể hiện qua đường nét, hình mảng, hình khối, đậm nhạt, không gian ánh sáng, màu sắc, bố cục.

Thực trạng dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở các trường trung học cơ sở (THCS) nói chung và trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình nói riêng trong những năm qua còn bộc lộ nhiều hạn chế. Để khắc phục thực trạng này đã có nhiều biện pháp khác nhau trong đó có việc đổi mới cách tiếp cận dạy học phân môn thường thức mỹ thuật từ lấy người dạy làm trung tâm sang lấy người học làm trung tâm, chú trọng đến người học thông qua việc phát triển toàn diện phẩm chất, nhân cách và khả năng ứng dụng tri thức đã học vào giải quyết các tình huống thực tiễn trong cuộc sống.

Để đạt được mục tiêu này, GV bộ môn phải lựa chọn, sử dụng phương pháp dạy học có thể mạnh trong việc phát triển năng lực cho người học trong đó đặc biệt phải kể đến phương pháp làm việc theo nhóm. Trong những năm qua, phương pháp làm việc theo nhóm đã và đang được nhiều GV bộ môn quan tâm sử dụng trong dạy học phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS. Tuy nhiên, quá trình thực hiện vẫn còn nhiều lúng túng do chưa hiểu rõ được bản chất của phương pháp làm việc theo nhóm cũng như quy trình thực hiện, cách sử dụng các kỹ thuật hỗ trợ, chưa lựa chọn được chủ đề thảo luận phù hợp, chưa phối hợp nhuần nhuyễn phương pháp làm việc theo nhóm

với các phương pháp dạy học tích cực khác... Do vậy, việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm ở môn mỹ thuật nhìn chung còn mang nặng tính hình thức, chưa phát huy hiệu quả được những ưu điểm của phương pháp dạy học này trong quá trình dạy học.

Xuất phát từ những lí do trên, chúng tôi lựa chọn đề tài: “Vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình” để tiến hành nghiên cứu.

2. Lịch sử nghiên cứu

Qua tổng quan các công trình nghiên cứu có thể rút ra một số nhận xét sau:

1. Tư tưởng tổ chức dạy học theo nhóm trong đó có phương pháp làm việc theo nhóm đã xuất hiện trên thế giới từ rất sớm đặc biệt ở những nước có nền giáo dục phát triển. Với những cách tiếp cận khác nhau nhưng các nhà nghiên cứu đều nhận thấy tầm quan trọng và ý nghĩa của nó trong việc khơi dậy sự hứng thú, tính chủ động, tích cực của người học. Những công trình nghiên cứu này được xem là cơ sở khoa học để vận dụng linh hoạt vào từng môn học ở những bậc học khác nhau.

2. Quá trình tổng quan các công trình khoa học tiêu biểu, nghiên cứu về vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy/y học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường THCS cho thấy đây vẫn là một vấn đề còn bỏ ngỏ. Chính vì vậy, theo học viên chưa có tác giả nào nghiên cứu cụ thể về phương pháp học theo nhóm ở phân môn thường thức mỹ thuật ở bậc học THCS và đặc biệt ở một trường cụ thể như đề tài của luận văn: “*Vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình*”.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

- Đề xuất vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm theo hướng tích cực, vận dụng một số đổi mới trong kỹ thuật dạy học để nâng cao chất lượng dạy học môn TTMT cho học sinh ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình đồng thời làm tư liệu nghiên cứu và giảng dạy sau này.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của đề tài.
- Nghiên cứu thực trạng dạy học môn thường thức Mĩ Thuật.
- Vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học môn thường thức Mĩ thuật lớp 6,7,8.
- Tổ chức thực nghiệm.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

“Vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức mĩ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình”.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- Việc dạy và học mĩ thuật trong trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình.
- Phương pháp dạy học tích cực trong phân môn thường thức mĩ thuật.
- Một số kĩ thuật dạy học áp dụng trong phân môn thường thức mĩ thuật.
- Thực hiện: từ 21 tháng 8 năm 2016 đến hết tháng 5 năm 2018.

5. Phương pháp nghiên cứu

Các phương pháp được sử dụng bao gồm: Phân tích và tổng hợp; so sánh; điều tra; phỏng vấn; thực nghiệm và phương pháp xử lý thông tin.

6. Những đóng góp của luận văn

Luận văn có thể coi như một công trình nghiên cứu mang tính thực tiễn về vận dụng các phương pháp dạy học tích cực trong chương trình Mỹ thuật Trung học cơ sở. Nghiên cứu này nếu được áp dụng sẽ có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục Mỹ thuật cho học sinh Trung học cơ sở.

Làm tài liệu tham khảo cho giáo viên dạy môn mỹ thuật tại trường THCS Đông Sơn.

7. Cấu trúc của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục luận văn gồm 2 chương.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI

1.1. Cơ sở lý luận của vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở

1.1.1. Phương pháp làm việc theo nhóm

1.1.1.1. Các khái niệm có liên quan

* **Dạy học** là quá trình tổ chức, điều khiển và hướng dẫn của người dạy nhằm giúp cho người học tích cực, chủ động, sáng tạo nắm vững hệ thống kiến thức, hình thành hệ thống kỹ năng và thái độ tích cực theo mục tiêu của giáo dục và đào tạo đã xác định”.

* **Phương pháp dạy học** là cách thức hoạt động của người GV để truyền thụ kiến thức, rèn luyện kỹ năng và giáo dục học sinh theo mục đích của nhà trường.

1.1.1.2. Bản chất của phương pháp làm việc theo nhóm

Thảo luận nhóm là phương pháp dạy học trong đó lớp học được phân chia thành từng nhóm nhỏ nhằm giải quyết những nhiệm vụ cụ thể liên quan đến nội dung bài học.

Làm việc theo nhóm đòi hỏi phải có sự tiếp xúc trực diện giữa các bên tham gia quá trình thảo luận. Quá trình trao đổi ý kiến giữa các thành viên trong nhóm được diễn ra một cách trực tiếp, mặt đối mặt. Nhờ vậy, các thành viên sẽ chú ý đến cử chỉ, giọng nói và từ ngữ, qua đó tăng cường hứng thú học tập của bản thân, hình thành kỹ năng lắng nghe, thấu hiểu sự khác biệt và giải quyết xung đột, kỹ năng trình bày ý kiến, quan điểm của bản thân.

1.1.1.3. Các hình thức làm việc theo nhóm

Một là, nhóm nhỏ thông thường.

Hai là, nhóm “rì rầm” (Buzz groups).

Ba là, nhóm “kim tự tháp” (Piramyding).

Bốn là, nhóm “bể cá” (Fishbowl)

Năm là, nhóm khép kín và nhóm mở.

1.1.1.4. Yêu cầu của làm việc theo nhóm

- * Đảm bảo HS có trách nhiệm cá nhân cao.
- * Đảm bảo sự tương tác, hỗ trợ giữa các thành viên trong nhóm.
- * Đảm bảo có phản hồi và điều chỉnh trong dạy học.

1.1.1.5. Quy trình sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm

Bước 1. Chuẩn bị nội dung thảo luận.

Bước 2. Tổ chức điều hành làm việc theo nhóm.

Bước 3. Báo cáo kết quả và tổng kết, đánh giá

1.1.2. Dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

Dạy học phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS là quá trình hoạt động có ý thức, có mục đích, có kế hoạch của nhà trường mà trực tiếp là đội ngũ giáo viên Mĩ thuật.

Quá trình dạy học phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS là một hệ thống toàn vẹn, được cấu trúc bởi nhiều thành tố như mục tiêu dạy học; nội dung dạy học; phương pháp dạy học; phương tiện dạy học; hình thức tổ chức dạy học, kết quả dạy học; giáo viên; học sinh.

1.1.3. Quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

1.1.3.1. Tầm quan trọng của quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

Làm việc theo nhóm trong phân môn TTMT có lợi thế của môn học có thể tạo sự kết nối của các thành viên, kết nối các nhóm nhỏ,

nhóm lớn, từ đó HS biết cùng nhau tạo dựng dữ liệu kiến thức chung và chia sẻ cùng hợp tác... Đây là một tiền đề cho sự hình thành môi trường tương lai của xã hội thông tin tương lai đối với học sinh Việt Nam.

1.1.3.2. Mục tiêu vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

- Góp phần đổi mới phương pháp dạy học môn MT nói chung và phân môn thường thức mĩ thuật nói riêng.

- Góp phần phát huy tốt vai trò chủ đạo của GV và vai trò tự giác, tích cực, chủ động, sáng tạo của học sinh trong quy trình dạy học.

- Góp phần phát huy tính tích cực của vai trò cá nhân HS và nhóm HS, phát huy yếu tố tích cực của HS khá, giỏi chia sẻ với HS yếu hơn, khuyến khích HS yếu tự tin trong nhóm cùng phát triển.

- Góp phần nâng cao chất lượng giáo dục thẩm mĩ cho học sinh trong nhà trường.

1.1.3.3. Giáo viên và học sinh trong quá trình dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

GV và HS là những thành tố trung tâm của quá trình dạy học phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS. Muốn quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn thường thức mĩ thuật đạt được chất lượng và hiệu quả, GV và HS cần phải đảm bảo những yêu cầu nhất định.

1.1.3.4. Phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

Phương pháp làm việc theo nhóm là một hình thái trong phương pháp dạy học tích ngày nay. Phương pháp làm việc theo nhóm ở phân môn thường thức mĩ thuật tại trường THCS là một quá trình nghiên cứu áp dụng nhiều vấn đề liên quan đến một quá trình dạy học tích

cực như: đặc điểm môn học, đặc điểm kỹ thuật dạy học ở môn học, yếu tố tâm lý, năng lực HS và GV. Những vấn đề trên được GV nhận biết sâu sát để lựa chọn sự phối hợp trong kỹ thuật dạy học theo nhóm đối với phân môn TTMT một cách hiệu quả nhất.

1.1.3.5. Kiểm tra, đánh giá kết quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

Kiểm tra, đánh giá kết quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS là hoạt động có ý nghĩa hết sức quan trọng. Thông qua hoạt động này, GV thu được những thông tin về kết quả dạy học phân môn thường thức mĩ thuật; xác định những kết quả đã đạt được và những vấn đề còn tồn tại của quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn này để từ đó đưa ra những điều chỉnh hợp lí, góp phần nâng cao hiệu quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm nói riêng và chất lượng dạy học phân môn thường thức mĩ thuật nói chung.

1.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở

Quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS chịu ảnh hưởng của rất nhiều các yếu tố chủ quan và khách quan khác nhau.

1.2. Thực trạng vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình

1.2.1. Trường Trung học cơ sở Đông Sơn, Tam Điệp - Ninh Bình

Trường THCS Đông Sơn nằm ở xã Đông Sơn là một xã miền núi nằm ở phía đông nam thành phố Tam Điệp tỉnh Ninh Bình. Trụ

sở xã nằm cách trung tâm thành phố Ninh Bình 19 km.

1.2.2. *Khái quát về quá trình khảo sát thực trạng*

Mục đích khảo sát

Đánh giá thực trạng sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình hiện nay, thấy được những hạn chế của trong quá trình thực hiện và nguyên nhân của những hạn chế. Trên cơ sở đó xây dựng các biện pháp nhằm sử dụng hiệu quả vận dụng phương pháp dạy học này.

Khách thể khảo sát

Chúng tôi tiến hành khảo sát 8 GV giảng dạy môn Mỹ thuật và 250 HS tại trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình.

Thời gian khảo sát

Từ tháng 9 năm 2018 đến tháng 11 năm 2018.

1.2.3. *Kết quả khảo sát thực trạng*

1.2.3.1. Thực trạng nhận thức của giáo viên và học sinh về sự cần thiết của việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: Đa số GV và HS đều nhận thức cần phải sử dụng phương pháp này trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình.

1.2.3.2. Thực trạng mức độ vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này được thể hiện qua bảng 1 dưới đây:

Bảng 1: Mức độ vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Mức độ vận dụng	Giáo viên		Học sinh	
	SL	%	SL	%
Rất thường xuyên	0	0,0	0	0,0
Thường xuyên	2	25,0	102	40,8
Thỉnh thoảng	6	75,0	148	59,2
Không vận dụng	0	0,0	0	0,0
Tổng	8	100	250	100

Kết quả nghiên cứu thu được ở bảng 1 cho thấy:

Qua khảo sát cho thấy, 75,0% GV sử dụng thường xuyên phương pháp làm việc theo nhóm và không có GV không vận dụng. 40,8% HS đánh giá GV thường xuyên sử dụng, không có HS nào cho rằng GV không sử dụng phương pháp này trong dạy học.

1.2.3.3. Thực trạng đánh giá về những yêu cầu khi vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: 100% GV xác định được những yêu cầu cần thiết khi sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình, trong đó, đảm bảo mục tiêu DH chiếm 75,0%; đảm bảo sự phù hợp và tính vừa sức trong lựa chọn chủ đề làm việc theo nhóm và đảm bảo tính hợp lý trong chia nhóm chiếm 62,5%; đảm bảo sự phù hợp về thời điểm để tiến hành thảo luận chiếm 37,5%; có sự chuẩn bị, nghiên cứu của cả người dạy lẫn người học chiếm 87,5%.

Bảng khảo sát trên được tham chiếu yếu tố GV môn mỹ thuật trong khối trường trong TP.

1.2.3.4. Thực trạng chuẩn bị cho làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: Có 62,5% GV “Ít thường xuyên” tìm hiểu sâu sắc và toàn diện đối tượng HS, 100% phân tích chương trình, nội dung môn học để lựa chọn chủ đề làm việc theo nhóm, 50,0% thường xuyên giao nhiệm vụ nghiên cứu cho HS, 25,0% dự kiến lựa chọn các phương pháp, kỹ thuật và phương tiện dạy học kết hợp với làm việc theo nhóm. Dự kiến về việc thành lập nhóm, thiết kế môi trường thích hợp cho làm việc theo nhóm có 37,5% và 25,0% thường xuyên thực hiện. 25,0% GV dự kiến nội dung và cách kết luận những vấn đề làm việc theo nhóm.

1.2.3.5. Thực trạng lựa chọn chủ đề làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: 100% GV, 93.6% HS cho rằng GV thường xuyên xây dựng những chủ đề làm việc theo nhóm phù hợp với mục tiêu kiến thức bài học. Xác định chủ đề làm việc theo nhóm gắn với chuyên ngành đào tạo có 12.5% sử dụng thường xuyên, HS cho rằng 76,0 % GV không thường xuyên sử dụng.

1.2.3.6. Thực trạng tổ chức làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: Đa số khách thể tham gia khảo sát đều khẳng định, trong quá trình DH phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình, GV đã sử dụng phối hợp phương pháp làm việc theo nhóm với các phương pháp dạy học khác, song mức độ thực hiện chủ yếu là “Thành thạo” (ý kiến đánh giá của GV là 75,0% và ý kiến đánh giá

của học sinh là 93,2%). Bên cạnh đó, đa số GV và HS tham gia khảo sát cũng khẳng định, GV sử dụng linh hoạt các kỹ thuật DH trong làm việc theo nhóm chủ yếu ở mức độ “Thỉnh thoảng”.

1.2.3.7. Thực trạng kiểm tra, đánh giá kết quả làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này cho thấy: Đánh giá bằng quan sát và bằng nghiên cứu sản phẩm trong làm việc theo nhóm được 100% GV sử dụng thường xuyên; đánh giá đồng đẳng kết hợp với tự đánh giá có 62,5 % GV không thường xuyên sử dụng. Khi đổi mới nội dung kiểm tra, đánh giá trong đó GV yêu cầu HS trình bày lý thuyết gắn với liên hệ thực tiễn có 37,5 % GV thường xuyên sử dụng, yêu cầu HS giải quyết các tình huống liên quan đến nghề nghiệp có 25,0 % GV thường xuyên sử dụng.

1.2.3.8. Thực trạng kết quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mĩ thuật ở trường Trung học cơ sở Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình

Kết quả khảo sát thực trạng của vấn đề này được thể hiện qua bảng 2 dưới đây:

Bảng 2. *Đánh giá của GV và HS về kết quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mĩ thuật ở trường THCS Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình*

Đối tượng Nội dung đánh giá	Giáo viên		Học sinh	
	SL	%	SL	%
Tăng cường việc tự học, tự nghiên cứu của người học	3	37,5	50	20,0
Bồi dưỡng hứng thú học tập học phần	3	37,5	65	26,0
Giúp HS chủ động chiếm lĩnh và vận dụng tri thức vào thực tiễn	4	50,0	105	42,0

Tạo môi trường làm việc tích cực, thoải mái cho HS	6	75,0	151	60,4
Tăng cường khả năng giao tiếp, trình bày vấn đề cho HS	7	87,5	150	60,0
Phát huy sức mạnh của tập thể, tăng cường sự hợp tác giữa các thành viên trong nhóm	8	100,0	198	79,2
Góp phần đổi mới việc kiểm tra, đánh giá học phần	5	62,5	18	7,2

Việc đánh giá kết quả dạy học phân môn thường thức mỹ thuật thông qua quá trình vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm được cả GV và HS cho rằng làm việc theo nhóm là phương pháp DH mang lại kết quả học tập tốt như: phát huy sức mạnh của tập thể, tăng cường sự hợp tác giữa các thành viên trong nhóm; tăng cường khả năng giao tiếp, trình bày vấn đề cho HS; tạo môi trường làm việc tích cực, thoải mái cho HS; HS chủ động chiếm lĩnh và vận dụng tri thức vào thực tiễn; tăng cường việc tự học, tự nghiên cứu; bồi dưỡng hứng thú học tập học phần; góp phần đổi mới việc kiểm tra, đánh giá học phần.

1.2.4. Đánh giá chung về thực trạng

Qua số liệu khảo sát cho thấy, việc sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình trong những năm qua đạt được một số kết quả, song còn những hạn chế cần giải quyết.

Tiểu kết

1. Làm việc theo nhóm là một trong những PPDH hiện đại trong đó có sự tiếp xúc trực diện, tự do trao đổi ý tưởng và sự phụ thuộc

tích cực của các thành viên trong nhóm nhằm giải quyết nhiệm vụ chung toàn nhóm... Tuy nhiên, để phương pháp này thực sự hiệu quả trong DH cần chú ý đến nhiều yếu tố cả về phía người dạy và người học cũng như các điều kiện thực hiện như thiết bị dạy học, không gian học tập và nguồn học liệu.

2. Thực tiễn việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình cho thấy đây là một tất yếu khách quan bởi những quy định ràng buộc lẫn nhau giữa đặc điểm của phân môn với bản chất của phương pháp làm việc theo nhóm.

3. Việc tiến hành phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình đã đạt được một số thành công nhất định trên cả phương diện nhận thức lẫn quá trình tổ chức. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện đã bộc lộ rất nhiều hạn chế làm giảm tính chủ động, tích cực, sáng tạo và hứng thú của người học, ảnh hưởng đến chất lượng DH phân môn này.

Chương 2

BIỆN PHÁP VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP LÀM VIỆC THEO NHÓM TRONG DẠY HỌC PHÂN MÔN THƯỜNG THỨC MỸ THUẬT Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ VÀ THỰC NGHIỆM SỬ PHẠM

2.1. Các biện pháp vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy học phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở

2.1.1. Xây dựng chủ đề làm việc theo nhóm

Đặc trưng của làm việc theo nhóm là cùng thảo luận về một vấn đề nhất định. Vì thế, việc lựa chọn xây dựng chủ đề để tổ chức thảo

luận là vấn đề đầu tiên quyết định sự thành công của quá trình thực hiện. Hơn nữa, đây là làm việc theo nhóm trong dạy học nên chủ đề làm việc theo nhóm phải là vấn đề có liên quan trực tiếp đến nội dung bài học đồng thời phải phù hợp với cách dạy thông qua làm việc theo nhóm.

Trên cơ sở nghiên cứu chương trình, nội dung phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS, GV lựa chọn những bài dạy, những nội dung trong mỗi bài dạy có thể thực hiện làm việc theo nhóm bởi lẽ không phải bất cứ nội dung nào của phân môn cũng có thể tiến hành làm việc theo nhóm. Nếu như trước đây, làm việc theo nhóm được tổ chức thành một buổi riêng biệt thì hiện nay có thể thực hiện thường xuyên trong từng bài giảng. Vì vậy, GV phải chủ động lựa chọn vấn đề nào cần tổ chức làm việc theo nhóm cũng như thời điểm thảo luận trong mỗi bài giảng.

Chủ đề làm việc theo nhóm phải đáp ứng những yêu cầu sau đây:

Thứ nhất, chủ đề làm việc theo nhóm phải phù hợp với mục tiêu học tập của bài học.

Thứ hai, chủ đề làm việc theo nhóm phải vừa sức đối với người học.

Thứ ba, chủ đề làm việc theo nhóm phải gắn liền với thực tiễn.

2.1.2. Thiết kế giáo án vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong dạy phân môn Thường thức Mỹ thuật ở trường Trung học cơ sở

Thiết kế giáo án vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS nhằm tạo lập được khung chi tiết của giáo án, giúp cho GV Mỹ thuật dễ dàng sử dụng trong quá trình chuẩn bị DH của mình với từng bài học cụ thể trong phân môn và theo khối lớp.

Quá trình thiết kế mẫu giáo án vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS được thực hiện qua các bước cụ thể sau:

Bước 1. Nghiên cứu sâu sắc và toàn diện hệ thống văn bản có liên quan đến hoạt động dạy học nói chung và dạy học môn MT ở trường THCS như các văn bản của Bộ GD&ĐT; các văn bản, hướng dẫn của Sở GD&ĐT; Phòng GD&ĐT và trường THCS.

Bước 2. Nghiên cứu những yêu cầu, quy định trong thiết kế giáo án theo hướng đổi mới.

Bước 3. Nghiên cứu chương trình, nội dung, kế hoạch dạy học phân môn; đặc điểm tâm, sinh lí của HS và điều kiện giảng dạy của nhà trường; trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của GV Mỹ thuật.

Bước 4. Tiến hành biên soạn mẫu

Bước 5. Kiểm tra, bổ sung, điều chỉnh mẫu giáo án cả về mặt nội dung và hình thức.

2.1.3. Phối hợp hiệu quả phương pháp làm việc theo nhóm với các phương pháp dạy học tích cực khác

Phối hợp phương pháp làm việc theo nhóm với phương pháp nêu vấn đề

Phối hợp phương pháp làm việc theo nhóm với phương pháp dạy học dự án

Kết hợp làm việc theo nhóm với phương pháp trực quan

2.1.4. Kiểm tra, đánh giá trong vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm

Học tập về bản chất là sự tiếp thu, xử lý thông tin của người học, từ đó chiếm lĩnh tri thức và vận dụng tri thức đó vào thực tiễn. Kết quả học tập của người học thể hiện chất lượng của quá trình dạy học, phản ánh những gì mà người học đạt được sau một thời gian nhất định. Đây là cơ sở quan trọng nhất để đánh giá chất lượng giáo dục.

Đánh giá kết quả học tập là quá trình xác định mức độ mà người học cần phải đạt được, nhu cầu học tập của người học, hỗ trợ và quản lý QTDH, giúp người học đặt ra kế hoạch học tập trong tương lai. Đánh giá tác động đến phương pháp dạy của GV và phương pháp học của HS. Nội dung của kiểm tra, đánh giá được xây dựng đảm bảo yêu cầu sẽ ảnh hưởng đến cả cách dạy và cách học. Đổi mới kiểm tra, đánh giá luôn đi liền với đổi mới PPDH, đổi mới cách học để đạt được kết quả cao.

Tiêu chí để đánh giá kết quả học tập luôn dựa trên cơ sở mục tiêu học tập. Mục tiêu học tập chỉ rõ những yếu tố mà HS cần thực hiện, định hướng cho họ ở tất cả các giai đoạn của quá trình học tập, giúp HS tự chủ và nỗ lực vươn lên. Trong giảng dạy, GV cần xác định rõ ràng mục tiêu học tập. Điều đó thể hiện những gì cần đánh giá, là tiêu chí để đánh giá kết quả học tập.

Xuất phát từ đặc thù của phương pháp làm việc theo nhóm hướng tới, việc đánh giá kết quả học tập của người học được thực hiện theo các cách: đánh giá của GV đối với HS và đánh giá của HS đối với HS (đánh giá đồng đẳng) theo các thang đo định lượng và định tính.

Cơ sở đánh giá việc tham gia làm việc theo nhóm của HS cần đảm bảo tính công bằng, sự bình đẳng, liên tục trong suốt quá trình học tập.

Đánh giá của giáo viên đối với học sinh

Việc đánh giá kết quả làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật được tiến hành dưới nhiều hình thức khác nhau như quan sát, kiểm tra... Mỗi hình thức đánh giá sẽ xác định được các mức độ năng lực được hình thành của người học.

2.2. Thực nghiệm sư phạm

2.2.1. Kế hoạch thực nghiệm

2.2.1.1. Mục đích, nhiệm vụ thực nghiệm sư phạm

Mục đích

TNSP là khâu quan trọng để kiểm chứng tính hiệu quả, tính khả thi của các nhóm biện pháp sư phạm đã đề xuất khi vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS.

Nhiệm vụ

Bước 1: chọn đối tượng để TN và đối chứng ĐC.

Bước 2: tiến hành giảng dạy trên đối tượng TN với việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS đồng thời tiến hành giảng dạy bằng phương pháp truyền thống trên đối tượng ĐC.

Bước 3: thống kê kết quả TN và xử lý bằng phương pháp thống kê toán học. Đối chiếu kết quả của nhóm lớp TN và nhóm lớp ĐC để minh chứng tính hiệu quả và khả thi của việc DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS thông qua phương pháp làm việc theo nhóm. Từ đó rút ra những kết luận về biện pháp vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS.

2.2.1.2. Đối tượng thực nghiệm sư phạm

Thực nghiệm được tiến hành trong kì I năm học 2018 -2019 tại trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình. Tổng HS tham gia lớp TN là 38 HS, lớp ĐC là 39 HS (khối lớp 7).

2.2.1.3. Phương pháp thực nghiệm

Trước khi tiến hành, tác giả luận văn thực hiện TN tác động thông qua việc kiểm tra viết cả lớp TN và ĐC. Khi tiến hành TN, lớp TN và lớp ĐC thực hiện song song, cùng một GV giảng dạy. Tuy nhiên, ở lớp ĐC, GV sẽ giảng dạy theo phương pháp cũ còn lớp TN

sẽ tiến hành theo quy trình mà luận văn đề xuất. Sau thực nghiệm, tác giả luận văn tiến hành kiểm tra cả hai nhóm ĐC và TN với cùng một nội dung và phân tích bằng phương pháp toán học. Kết quả TN được phân tích trên hai phương diện định tính và định lượng.

2.2.1.4. Nội dung thực nghiệm

TN những giải pháp khi vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật. Nội dung TN được biên soạn thành giáo án.

Để kết quả TN phản ánh một cách chính xác, khách quan, chúng tôi cho HS nhóm TN và ĐC cùng làm một bài kiểm tra để đánh giá chất lượng trước khi tiến hành TN.

2.2.2. Tổ chức thực nghiệm

2.2.2.1. Tiến trình thực nghiệm

Giai đoạn 1. Thực nghiệm thăm dò

Giai đoạn 2. Thực nghiệm tác động

Bước 1. Chuẩn bị TN.

Bước 2. Tiến hành TN.

2.2.2.2. Kết quả thực nghiệm

Kết quả đánh giá định tính (thông qua quan sát, phỏng vấn)

Phân tích kết quả thu được sau khi quan sát: Thông qua phiếu quan sát cho thấy kết quả của nhóm TN cao hơn hẳn so với nhóm ĐC ở tất cả các tiêu chí: Tham gia giải quyết vấn đề mà nhóm cần thực hiện; trình bày sản phẩm nghiên cứu trước nhóm; động viên, khuyến khích các thành viên trong nhóm tích cực tham gia và thể hiện quan điểm của bản thân về ý kiến của các thành viên khác nhưng không xúc phạm.

* Phân tích kết quả qua phỏng vấn sâu:

Hầu hết các HS của nhóm TN đều cảm thấy thoải mái, hứng thú khi tham gia làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ

thuật. Điển hình là HS Nguyễn Thu H (lớp 8A1) cho rằng: “Em rất thích làm việc theo nhóm bởi lẽ mọi thành viên trong nhóm chúng em đều phải nỗ lực thực hiện nhiệm vụ chung của nhóm. Mọi sự ngại ngùng đều bị xóa bỏ khi tiến hành làm việc theo nhóm”. Em Hoàng N K sau khi tham gia lớp TN cũng cho rằng: “Em mạnh dạn lên rất nhiều sau khi thực hiện làm việc theo nhóm đồng thời có thái độ đúng đắn hơn với môn học. Em thấy môn học có ý nghĩa với chúng em”. Em Phạm Th B khẳng định: “Thông qua làm việc theo nhóm, kiến thức về môn học của chúng em được ghi nhớ lâu”. Em Hoàng Anh P cho rằng: “ làm việc theo nhóm thông qua các chủ đề gắn với thực tiễn cuộc sống giúp em nhận diện được các vấn đề liên quan đến nội dung bài học, vận dụng được những kiến thức đã học để tu dưỡng, rèn luyện bản thân”.

* Thông qua kết quả khảo sát sau khi TN:

Sau khi sử dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật, 94.1% HS hào hứng hơn trong học tập, 100% HS đều cho rằng làm việc theo nhóm góp phần phát triển các năng lực như giao tiếp, hợp tác, tự học, tự điều chỉnh hành vi, giải quyết vấn đề.

Thông qua kết quả trên cho thấy, việc tiến hành phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật đặc thù cho người học. Điều đó được thực hiện thông qua các biện pháp cụ thể khi tiến hành làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật. Qua điều tra, đa số khách thể tham gia khảo sát cho rằng việc GV lựa chọn chủ đề làm việc theo nhóm, việc phối hợp giữa làm việc theo nhóm với các phương pháp dạy học khác là rất hiệu quả.

Kết quả đánh giá định lượng (thông qua bài kiểm tra)

Phân tích kết quả thực nghiệm thăm dò

Kết quả khảo sát đầu vào của nhóm lớp ĐC và TN cho thấy trình độ của HS là tương đương nhau.

Phân tích kết quả thực nghiệm tác động

Điểm trung bình của nhóm lớp ĐC (6,09) và TN (7,15) chênh lệch là 1,06 cho thấy lớp TN và ĐC có sự khác biệt.

Tất cả những con số trên cho thấy việc áp dụng các biện pháp vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình đã có những hiệu quả nhất định đối với nhóm TN.

Tiểu kết

Việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS là tất yếu, khách quan và chỉ có thể đạt được hiệu quả nếu tuân thủ theo những nguyên tắc nhất định như: đảm bảo mục tiêu dạy học, đảm bảo tính thực tiễn, đảm bảo tính thống nhất giữa sự chủ đạo của người dạy và phát huy tính chủ động, tích cực của người học.

Có nhiều biện pháp để tiến hành hiệu quả phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS song cần chú trọng các biện pháp: xây dựng các chủ đề làm việc theo nhóm, phối hợp hiệu quả phương pháp làm việc theo nhóm với các PPDH tích cực, đổi mới kiểm tra, đánh giá.

Để các biện pháp trên được thực hiện tốt cần chú ý đến các điều kiện đảm bảo cho việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS. Đây là những yếu tố không thể thiếu được và có ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình thực hiện làm việc theo nhóm như: điều kiện phòng học, quy mô lớp học, các phương tiện học tập... Như vậy, trong một

không gian tốt nhất, người học có thể tương tác với nhau nhiều nhất nhằm giải quyết tốt nhất nhiệm vụ chung của toàn nhóm.

Quá trình TNSP cùng với kết quả phân tích minh chứng cho tính đúng đắn khả thi của các biện pháp đưa ra trong luận văn. Như vậy, việc vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS góp phần đổi mới PPDH, nâng cao chất lượng dạy học phân môn thường thức mỹ thuật nói riêng và môn MT trong nhà trường nói chung.

KẾT LUẬN

1. Về lí luận

Phương pháp làm việc nhóm là một trong nhiều hình thái dạy học tích cực ngày nay đang được vận dụng ở nhiều môn học khác nhau. Phân môn TTMT có những đặc thù riêng bởi nội dung đề cập đến hệ thống kiến thức mang tính khái lược về lịch sử mỹ thuật Việt Nam và Thế giới. Đồng thời phân môn TTMT cũng tạo tiền đề bồi dưỡng hình thành khả năng phân tích cảm thụ thẩm mỹ, bồi dưỡng tình cảm nhân cách cho HS.

Phương pháp làm việc nhóm trong phân môn TTMT có những yêu cầu và nguyên tắc thiết kế bài giảng cũng như kỹ thuật dạy học tương ứng đảm bảo tích cực và hiệu quả cho quá trình tương tác của nhóm.

Phương pháp làm việc nhóm trong dạy học phân môn TTMT cần thiết phải kết hợp hiệu quả, đồng bộ với một số Phương pháp dạy học khác cũng như phát tích cực các kỹ thuật dạy học liên quan.

2. Về thực tiễn

Phương pháp làm việc nhóm trong dạy học phân môn TTMT yêu cầu GV phải tuân thủ các nguyên tắc, yêu cầu trong quá trình tổ chức triển khai, trong đó việc chuẩn bị giáo án, hệ thống câu hỏi gợi mở cho phát triển tương tác các thành viên nhóm hiệu quả sát yêu cầu mỗi bài học.

Phương pháp làm việc nhóm trong dạy học phân môn TTMT phải mang tính sát thực với đặc điểm mục tiêu môn học, đặc điểm tâm lý HS địa phương, điều kiện kỹ thuật dạy học ở trường cơ sở.

Phương pháp làm việc nhóm trong dạy học phân môn TTMT ở trường THCS Đông Sơn - Tam Điệp - Ninh Bình đã cho thấy hiệu quả trong việc hợp tác học tập của HS, khát vọng khám phá thực tế, ham mê sáng tạo và bồi dưỡng thẩm mỹ trong môn học một cách

tích cực.

Phương pháp làm việc theo nhóm áp dụng trong phân môn Thường thức mỹ thuật mang những đặc thù riêng, giúp HS cùng khám phá chủ đề, nội dung bài học từ nhiều góc độ khác nhau, kích thích khả năng và năng lực ưu thế ở mỗi nhóm, kết nối phát huy năng lực cá nhân và nhóm, tương tác cá nhân vượt trội và hỗ trợ HS học yếu một cách nhiệt tình.

Để góp phần nâng cao hiệu quả vận dụng phương pháp làm việc theo nhóm trong DH phân môn thường thức mỹ thuật ở trường THCS Đông Sơn – Tam Điệp – Ninh Bình, GV Mỹ thuật cần thực hiện đồng bộ hệ thống biện pháp đã được đề xuất trong luận văn.